

Paremmiin sanoen

Tässä osastossa esitetään julkisuudesta poimittuja kielivirheitä ja tyylikömpelyyksiä lyhyesti perusteltuine korjausehdotuksineen

»Mutta kompassi ilmoittaa kursilta poikkeamiset *joko liian myöhään tai heilahtelee* niin nopeasti edestakaisin, että tottumattomalta menee pääpyörälle.» (Suomalaisesta merimieselämän kuvauksesta.) *Joko — tai* -rakenne on sitaatissa virheellinen: toisena vaihtoehtona on adverbiaali »liian myöhään», toisena predikaatti »heilahtelee niin nopeasti — —», siis aivan epäverrannolliset ilmaukset. Asia olisi ollut helposti autettavissa siirtämällä *joko*-sana aikaisemmaksi: »Mutta kompassi *joko ilmoittaa* kursilta poikkeamiset liian myöhään *tai heilahtelee* niin nopeasti, että — —.»

*

»Kuhunkin moduuliin liittyvät poissuljettavat luvut muodostavat yksinkertaisen kuvion, *joka* nopeasti voidaan konstruoida *ja* vastaavat luvut siten poistaa.» *Ja* on rinnastuskon-

junktio ja liittää siten päälauseeseen päälauseeseen tai sivulauseeseen sivulauseeseen. Sen edellä oleva lause on sivulause; siis pitäisi seuraavankin olla, mutta *joka*-pronomini ei enää kuuluukaan siihen, vaan siinä on toinen objekti »vastaavat luvut». Korjaus: »Kuhunkin moduuliin liittyvät poissuljettavat luvut muodostavat yksinkertaisen kuvion. On helppoa konstruoida se ja siten poistaa vastaavat luvut.» — Samanlainen esimerkki: »Toista kuukautta kestäneiden virtsausvaivojen takia suoritettu tutkimus osoittaa hänessä varman tuberkuloosin oikeassa munuaisessa, joka useita vuosia kestäneen hoidon ja tarkkailun aikana tulee jatkuvasti huomattavasti paremmaksi *ja* potilas täysin oireettomaksi.» Korjaus: »Toista kuukautta kestäneiden virtsausvaivojen takia suoritettu tutkimus osoittaa hänen oikeassa munuaisessaan varman tuberkuloosin. Useita vuosia

kestävän hoidon aikana se tulee jatkuvasti huomattavasti paremmaksi, ja potilas pääsee kokonaan oireistaan.» Näin korjautuu myös kaksinkertainen inessiivi (hänessä — munuaisessa), joka-pronominin korrelaatin epäselvyys ja keskellä preesensia aiheeton II partisippi (kestäneen).

*

»Lomanvieto ei olekaan oikea sana tasavallan presidentin kohdalla, sillä hän on aina virassa ollessaan maan rajojen sisäpuolella, ei vain teoriassa, vaan myös käytännössä.» (Sanomalehdettä.) Sanajärjestys aiheuttaa sekaannusta. Onko presidentti aina maan rajojen sisäpuolella virassa ollessaan? Tarkoitus on ollut sanoa: »— — sillä hän on aina virassa maan rajojen sisäpuolella ollessaan — —.»

*

»Vastareaktio — kun se vähitellen alkaa nostaa päätään — on epäilemättä täysin toisenlaisen fysiikan ja toisenlaisen maun synnyttämää.» (Pääkaupungin lehden teatteriarvostelusta.) Sana *vastareaktio* on kontaminaation tulos (*reaktio* + *vastavaikutus*), ja *vasta* on siinä liikaa, sillä sen merkitys sisältyy jo jälkiosaan *reaktio* (sananmukaisesti 'vastatoiminta'). Oikeutuksensa sillä olisi vain, jos olisi kysymys jonkin reaktion aiheuttamasta vastavaikutuksesta. — Samantyyppisiä pleonasmeja ovat leikillisessä puheessa esiintyvä *lakijuristi* (*juristi* +

lakimies) ja varsin yleiseksi päässyt termi *sisäjärvi* (*järvi* + *sisävesi*). Kaikki kolme ovat yhtä epäsuotavia vakavassa tekstissä.

*

Kirjoituksessaan Suomalaisessa Suomessa (1958 s. 9—) prof. Ohto Oksala käyttää uudistermiä työn *kaukotavoitteisuus* ja selittää sitä alahuomautuksessa seuraavasti: »Sitä on Eino Kaila alun perin nimittänyt 'pitkäjännityksisyydeksi'; sana on kieltämättä hieman hankala, mutta on erittäin valitettavaa, että se on viime aikojen kielenkäytössä korvattu sujuvammalla 'pitkäjännitteisyydellä', joka kuitenkin on asiallisesti epäonnistunut kielikuva, kuten jokainen fyysikko ja sähkömies lienee valmis myöntämään. Sillä vaikka energeettisellä toiminnalla, jännitystilalla, voikin sanoa olevan kestoa ja pituutta, niin tuskin tämän energian yhdellä ominaisuudella, jännitteisyydellä, jonka dimensionaalinen ominaisuus, mataluus — korkeus, on analogioissaakin pyrittävä säilyttämään yksikäsitteisenä. Sen sijaan olisi hyvinkin paikallaan puhua pitkäjänteisestä toiminnasta, jolloin analogia, joka tällöin on saatu sillankaaren jännevälistä, olisi oikea ja mielekäs.» Sen jälkeen hän pitkin kirjoitustaan puhuu toisaalta *pitkä-* toisaalta *lyhytjänteisestä* toiminnasta. Kieltämättä ehdotus on hyvin perusteltu. *Pitkäjänteinen* on sekä kuvana parempi että sanana luistavampi kuin *pitkäjännitteinen*. Suosittelemme!